

Studijos aukštojoje mokykloje: pasirengimas profesinei karjerai ar socializacijos programa

Doc. Dr. Jolita Buzaitytė-Kašalynienė

Tarptautinė mokslinė-praktinė konferencija

“Ar aš pažįstu jauną žmogų?”

2012 rugsėjo 26 d.

Probleminiai klausimai

Tema yra provokacija: kodėl jauni žmonės stoja į aukštąsias mokyklas? Kokią funkciją atlieka aukštosios mokyklos? Jos rengia jaunus žmones profesinei karjerai ar vykdo socializacijos programą?

Ar jauni žmonės ateina išsilavinimo, dalykinių kompetencijų? O gal aukštoji mokykla yra natūrali mokyklos tęsia, pabuvau mokykloje, dabar nežinau, ką veikti, tai pabūsiu dar ir aukštojoje mokykloje?

Kaip jauni žmonės renkasi aukštąją mokyklą ir studijų programą? Ar renkasi, ar domisi? Ar eina ten kur pasiūlo n-tuoju numeriu?

Kokie aukštojo mokslo reformos rezultatai?

Pranešimo uždaviniai

- Apžvelgti 2012 m. stojimo į aukštąsias mokyklas rezultatus.
- Nustatyti ir palyginti, kiek būsima profesija, aukštosiomis mokyklomis ir studijų programomis domisi dabartiniai moksleiviai, kiek domėjosi dabartiniai studentai ir dirbantys jauni žmonės.
- Išsiaiškinti domėjimosi būsimomis profesijomis, aukštosiomis mokyklomis ir studijų programomis veiksnius.
- Nustatyti, kiek dirbančių jaunų žmonių dirba pagal specialybę, kodėl nedirba pagal specialybę.
- Sužinoti ketinimus ieškoti darbo užsienyje, jaunimo verslumą ir sąlygų verslui vertinimus.

2012 m. priėmimą į Lietuvos aukštąsias mokyklas

Iš universitetinių studijų pirmajai pakopai ir vientisosioms studijoms numatytų lėšų humanitariniams mokslams atiteks 1,9 mln. litų, meno studijoms – 1,8 mln. litų, socialiniams mokslams – 4,4 mln. litų, fiziniams mokslams – 3 mln. litų, biomedicinos mokslams – 2,8 mln. litų, technologijos mokslams – 5,8 mln. litų.

Pirmakursių studijoms kolegijose numatyta skirti: humanitariniams mokslams – 132 tūkst. litų, meno studijoms – 575 tūkst. litų, socialiniams mokslams – 3 mln. litų, fiziniams mokslams – 300 tūkst. litų, biomedicinos mokslams – 2,6 mln. litų, technologijos mokslams – 4,7 mln. litų.

Preliminariai buvo numatoma, kad 2012 m. į valstybės finansuojamas studijų vietas bus priimta apie 17,2 tūkst. pirmakursių: 9 tūkst. – į universitetus, 8,2 tūkst. – į kolegijas.

Valstybės finansuojamų studijų vietų ir abiturientų skaičių proporcijos, lyginant su 2011 m., išliks panašios. Bendra pirmakursių studijoms skiriamų lėšų suma mažinama 7 proc. atitinkamai mažėjant abiturientų

2012 priemonas finansuojamoms psichologijos ir socialinio darbo studijų programas

PROGRAMA	Valstybės finansuojami	Valstybės nefinansuojami	Iš viso
2011 metai			
Psichologija	226	237	463
Socialinis darbas	38	240	278
2012 metai			
Psichologija	169	245	414
Socialinis darbas	28	175	203

Naujų studijų programų magija

2011 m. VGTU nauja studijų programa Kūrybinės
industrijos (komunikacijos bakalauras):

VF – 100

VNF – 3

Iš viso – 103

2012 m. VU nauja studijų programa Socialinė politika
(socialinės politikos bakalauras):

VF – 43

VNF – 12

Iš viso – 55

neužimtų VU planuotų VF studijų programų vietų skaičiai

Eil. nr.	Studijų programos	Kvota (vf)	Priimta į vf vietas	Neužimta vf vietų %
1	lietuvių filologija ir užsienio (slovėnų) kalba	13	0	100,00
2	slauga	32	1	96,88
3	ergoterapija	28	1	96,43
4	kineziterapija	30	2	93,33
5	visuomenės sveikata	45	3	93,33
6	lietuvių filologija ir užsienio (turkų) kalba	13	1	92,31
7	archyvistika	35	4	88,57
8	lietuvių filologija ir užsienio (lenkų) kalba	6	1	83,33
9	sociologija	42	7	83,33
10	verslo informatika (elektroninio verslo informacinės sistemos, verslo intelektikos sistemos) (Kaune)	16	3	81,25
11	kultūros vadyba (Kaune)	15	3	80,00
12	verslo informatika (finansų informatika) (Kaune)	16	4	75,00
13	matematikos ir informatikos mokymas	25	7	72,00
14	vadyba ir verslo administravimas (Vilniuje)	140	41	70,71
15	bioinformatika	25	8	68,00

BP priimta daugiausia “šimtukininkų”

Eil. Nr.	Studijų programa	Priimta į programą	Iš jų šimtukininkų
1	Medicina	185	49
2	Politikos mokslai	143	37
3	Teisė	224	27
4	Ekonomika (Vilniuje)	234	23
5	Programų sistemos	128	16
6	Odontologija	30	13
7	Psichologija	100	13
8	Taikomoji fizika	39	13
9	Finansų ir draudimo matematika	63	12
10	Skandinavistika (danų, norvegų, švedų k.)	23	9
11	Azijos studijos (japonologija)	26	8
12	Filosofija	57	8
13	Matematika ir matematikos taikymai	66	8

Jaunimo tyrimas

Jaunimo problematikos tyrimai vykdyti įgyvendinant projektą „Integruota jaunimo politikos plėtra“ (veikla - „Jaunimo problematikos tyrimai savivaldybėse“) ir „Partnerystės tarp valstybinio ir nevyriausybinių sektorių skatinimas įgyvendinant integruotą jaunimo politiką“ veiklas.

Jaunimo problematikos tyrimų metodiką parengė mokslininkų grupė: vadovė – Jolita Buzaitytė-Kašalynienė (Vilniaus universitetas), nariai: Aušra Kazlauskienė (Šiaulių universitetas), Džiugas Dvarionas (Vytauto Didžiojo universitetas), Ilona Jonutytė (Klaipėdos universitetas), Odeta Merfeldaitė (Mykolo Riomerio universitetas) ir Angelė Tamulevičiūtė (Vilniaus pedagoginis universitetas).

Jaunimo tyrimas

- Tyrimai savivaldybėse buvo atliekami dviem etapais.
- Pirmojo etapo metu – 2010 m. sausio-balandžio mėn. – tyrimai buvo atlikti Jonavos, Kelmės, Skuodo, Telšių, Lazdijų rajonų ir Šiaulių, Klaipėdos miestų savivaldybėse, juos atliko minėta mokslininkų grupė.
- Antrojo etapo metu – 2011 m. gruodžio – 2012 m. gegužės mėn. – tyrimai buvo atlikti likusiose Lietuvos savivaldybėse, tyrimus atliko UAB „Spinter tyrimai“, UAB „Spinter“, VšĮ Visuomenės iniciatyvų centro ir Nacionalinės jaunimo reikalų koordinatorių asociacija.

Tyrimo instrumentas

Jaunimo apklausos anketa buvo sudaryta iš 101 vieno rodiklio, tačiau didžioji dauguma rodiklių buvo matuojami keliais empiriniais indikatoriais, todėl instrumentas savo apimtimi buvo didesnis nei 100 klausimų.

Rodikliai suskirstyti į 15 bloką: mokyklos (1–8) ir studijų (9–15), darbo (16–32), laisvalaikio (33–37), draugų (38–41), kaimynystės (42–43), gyvenimo sąlygų (44–49), verslumo (50–52), dalyvavimo (53–64), įpročių (65–74), mitybos ir poilsio (75–80), psichologinės ir fizinės savijautos (81–84), lytinės elgsenos ir šeimos planavimo (85–89), demografinių (90–100) ir jaunimo organizacijų žinomumo (101).

Kai kurie blokai skirti tikrai tam tikroms jaunimo grupėms, pvz., mokiniams, studentams, dirbantiesiems ir kt.

apreptis

- Jaunimo problematikos tyrimo populiaciją (generalinę visumą) sudarė jaunuoliai nuo 14 iki 29 metų, tyrimo metu gyvenantys, besimokantys ar dirbantys Lietuvoje. Statistikos departamento duomenimis 2011 metų pradžioje Lietuvoje gyveno 709552 jauni žmonės nuo 14 iki 29 metų, tai sudarė 21,87 proc. visų gyventojų.
- <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp>

Tyrimo atranka ir imtis

- Vykstant kiekybinį tyrimą savivaldybėse pirmojo ir antrojo etapo metu buvo taikomos skirtingos atrankos. Pirmojo etapo metu buvo taikoma tikimybinė maršrutinė, ši atranka buvo rekomenduota taikyti „Jaunimo problematikos tyrimų metodikoje“, o antrojo etapo metu buvo taikoma kvotinė atranka, šią atranką pasirinko antrojo etapo apklausų vykdytojai.
- Kvotinės atrankos požymių krepšeliui pasirinktos bazinės demografinės charakteristikos: lytis, amžius ir gyvenamoji vieta.
- Kiekvienoje savivaldybėje buvo apklausta maždaug po 400 jaunuolių.
- Tyrimo imties dydis – 23805 jaunuoliai.
- Demografinių charakteristikų pasiskirstymai:
48 proc. moterų ir 52 proc. vyrų,
39 proc. 14-18 metų, 29 proc. 19-24 metų ir 28 proc. 25-29 metų,
64 proc. miesto ir 36 proc. kaimo vietovių gyventojai.

Domėjimosi būsima profesija arba studijomis rodikliai

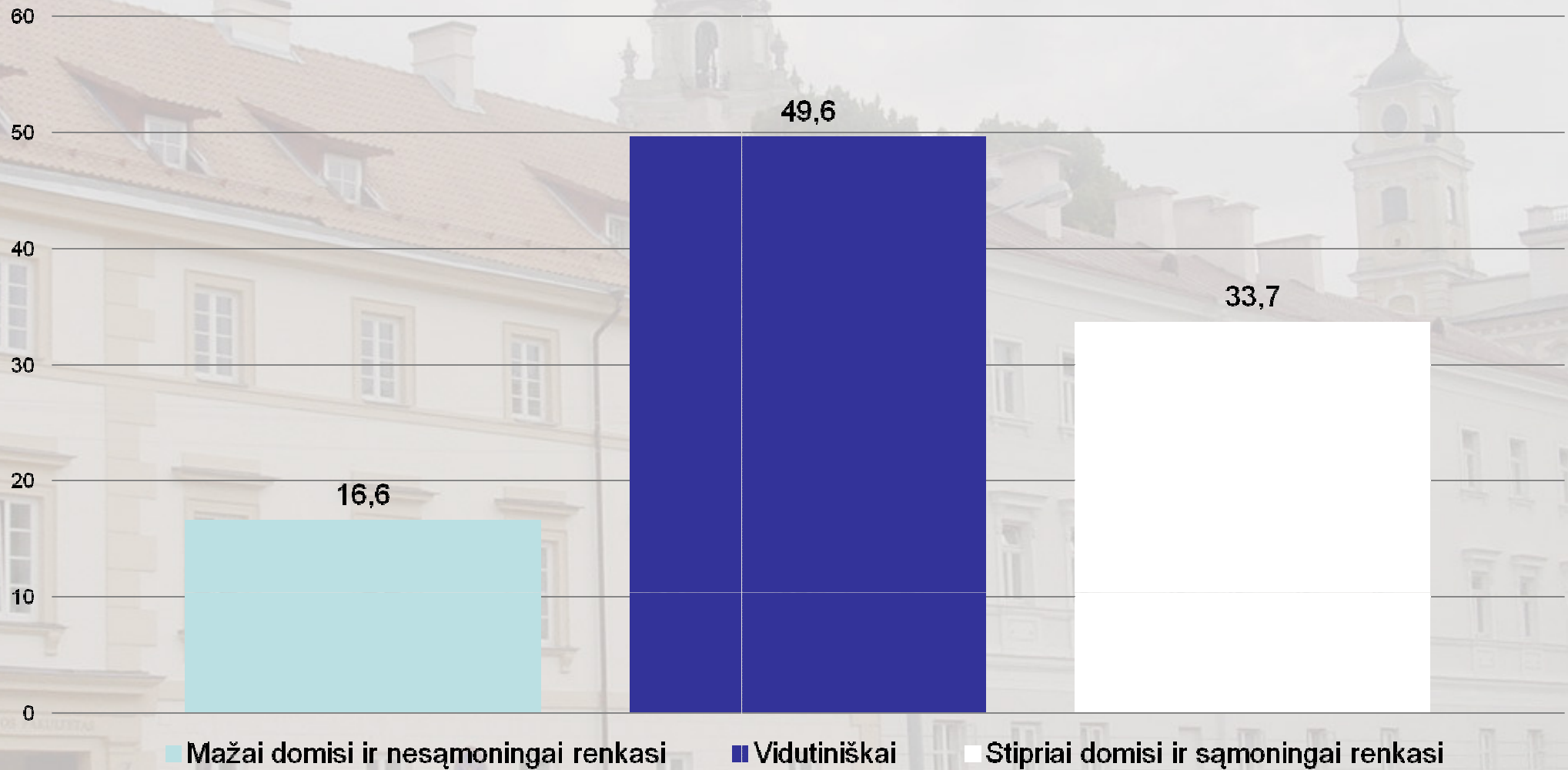

- **Domėjimosi būsima profesija arba studijomis rodikliai** – tai suminiai rodikliai, matuojamas 6 indikatoriais apie domėjimąsi būsima profesija / studijomis ir veiksmus leidžiančius ją pasirinkti bei geriau jai pasirengti, jis atspindi sąmoningumą, nuoseklumą, pastangas renkantis būsimą profesiją / studijas.
- Domėjimosi būsima profesija rodiklių reikšmės kito intervaluose nuo 6 iki 24. Kur 24 reiškia nesidomėjimą būsima profesija, o 6 reiškia aktyvų domėjimąsi būsima profesija ir sąmoningą rengimąsi jai, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimos profesijos pasirinkimas (arba atvirkščiai).
- Rodiklių reikšmės skirstomos į tokias grupes: stipriai domisi būsimąja profesija ir sąmoningai ją renkasi (nuo 6 iki 12), vidutiniškai (nuo 13 iki 19) ir mažai (nuo 20 iki 24) domisi ir nesąmoningai renkasi.

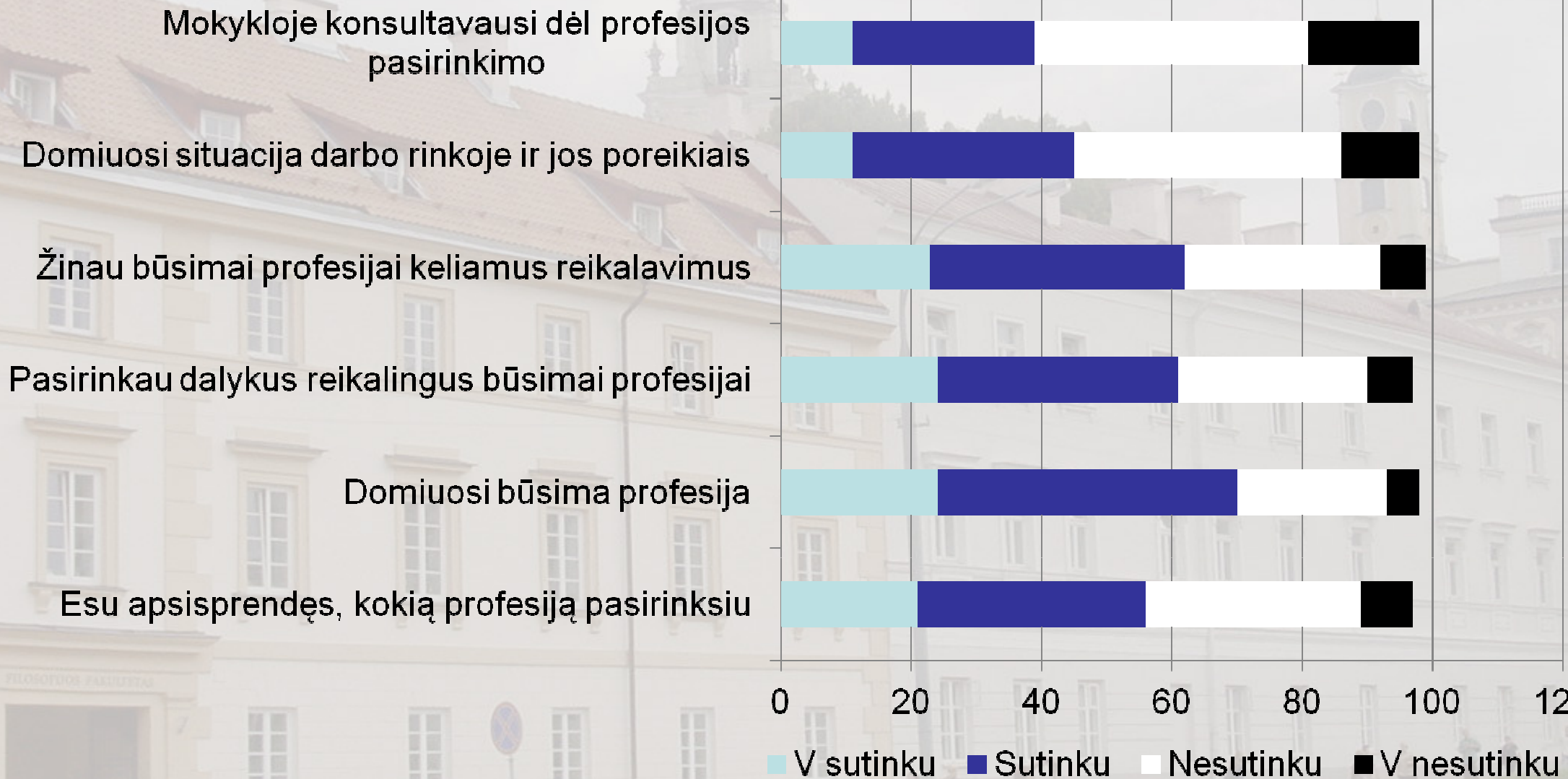

suminio rodiklio pasiskirstymas 3 grupėse (N=11488)

(N=11488), suminio rodiklio indikatoriai ir jų pasiskirstymas

Dabartinį mokinių domėjimąsi būsima profesija (N=11488)

Domėjimosi būsima profesija suminio rodiklio indikatoriai koreliuoja tarpusavyje.

Ypač stipri koreliacija (0,52-0,6; $p=0.000$) tarp šių indikatorių:

Esu apsisprendęs, kokią profesiją pasirinksiu;

Domiuosi būsima profesija;

Pasirinkau dalykus reikalingus būsimai profesijai.

Tačiau koreliacijos tarp kitų indikatorių palyginti silpnesnės (0,24-0,39; $p=0.000$).

Domėjimosi būsima profesija rodiklis nekoreliuoja su pažangumu ($r=0,015$, ir $p=0,097$).

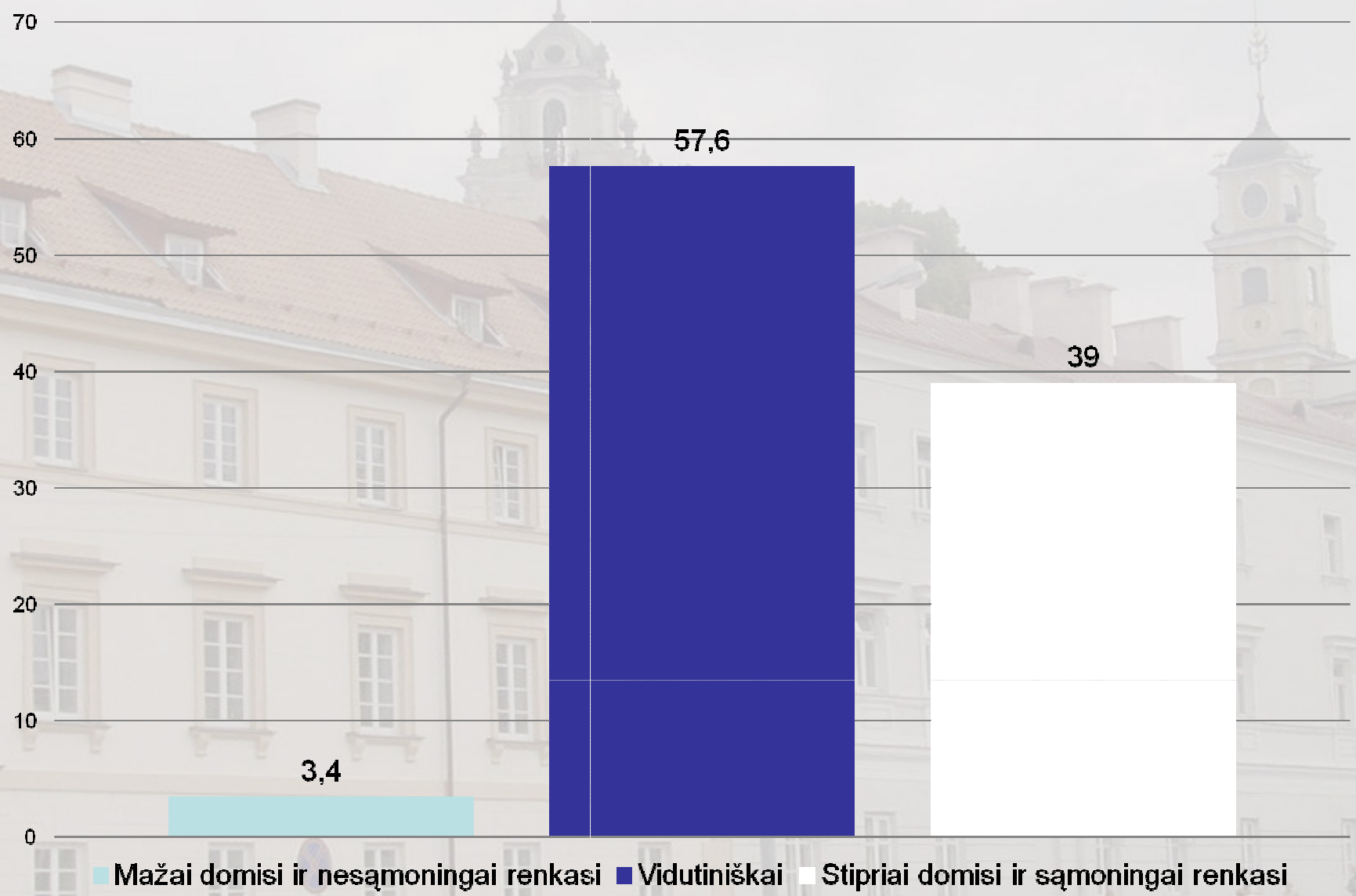
Tačiau yra silpna koreliacija tarp domėjimosi profesija ir mokinių amžiaus, vyresni labiau domisi nei jaunesni ($r=0,124$, $p=0,000$).

Reikšmingų skirtumų pagal amžių ir lytį nenustatyta.

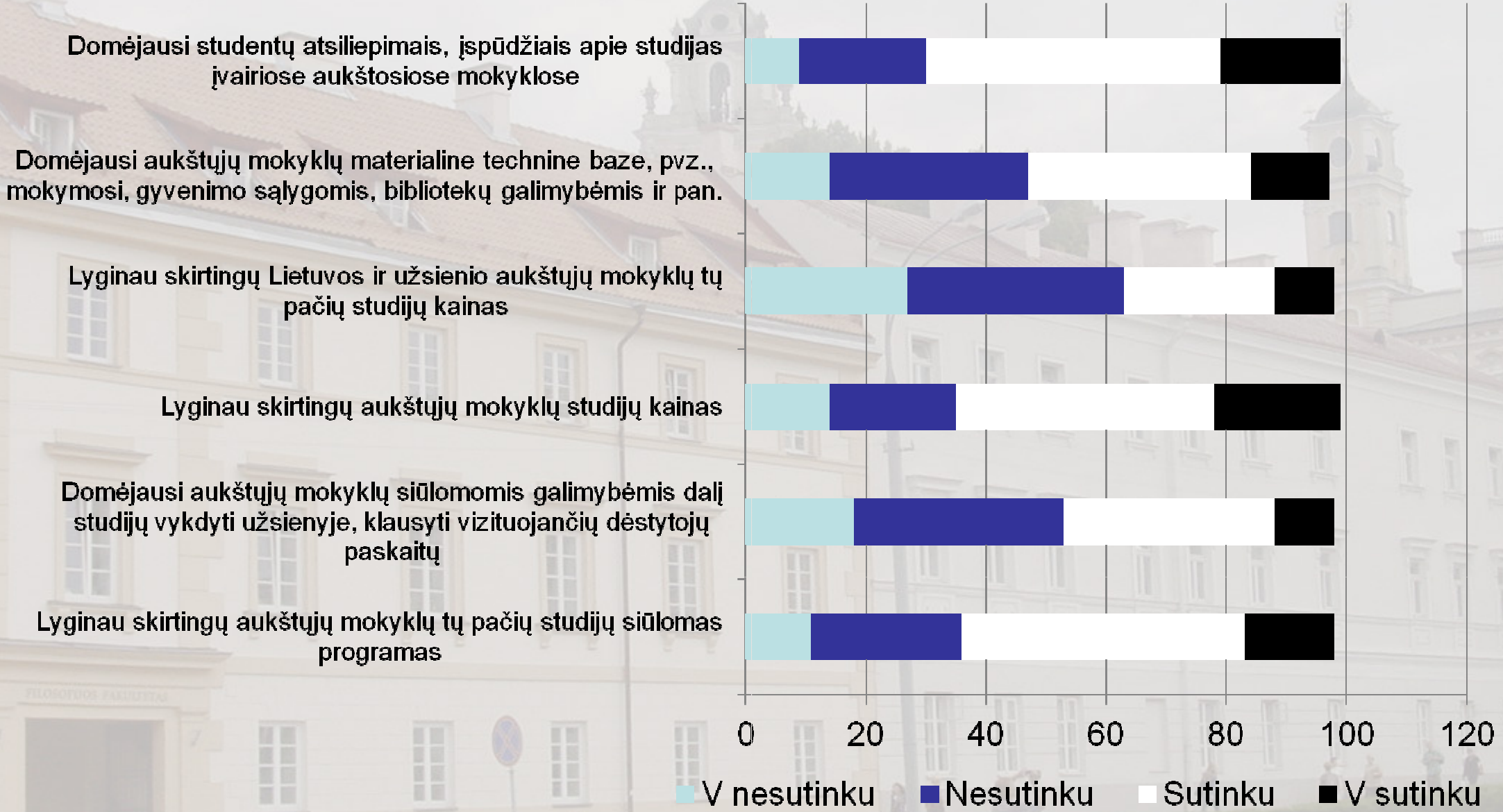

Studijuojančiųjų studijų pasiekimų sąmoningumo suminio rodiklio pasiskirstymas 3 grupėse (N=4263)

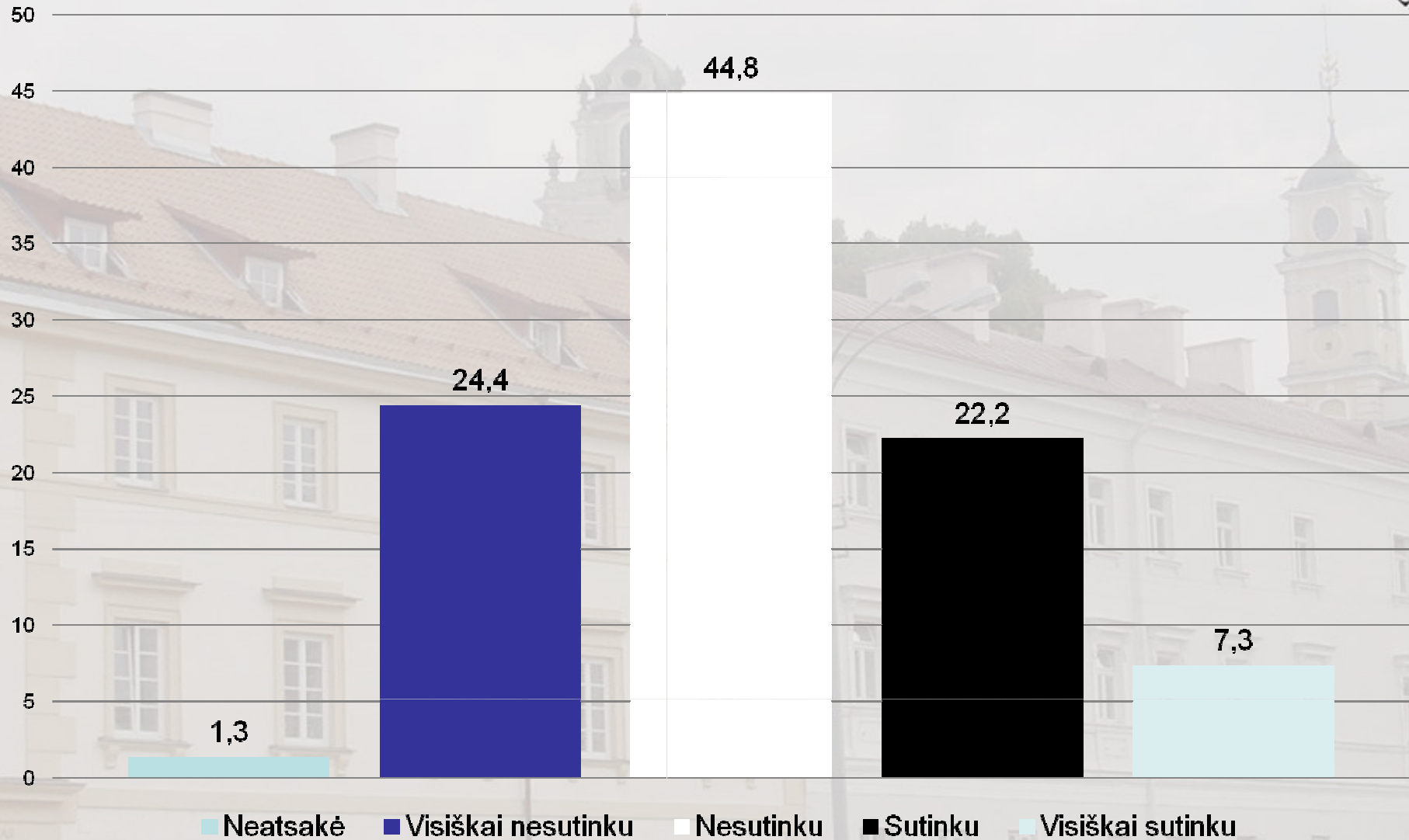
■ Mažai domisi ir nesąmoningai renkasi ■ Vidutiniškai ■ Stipriai domisi ir sąmoningai renkasi

Studijuojančiųjų studijų pasiekimo sąmoningumo rodiklio indikatoriai ir jų pasiskirstymai (N=4263)

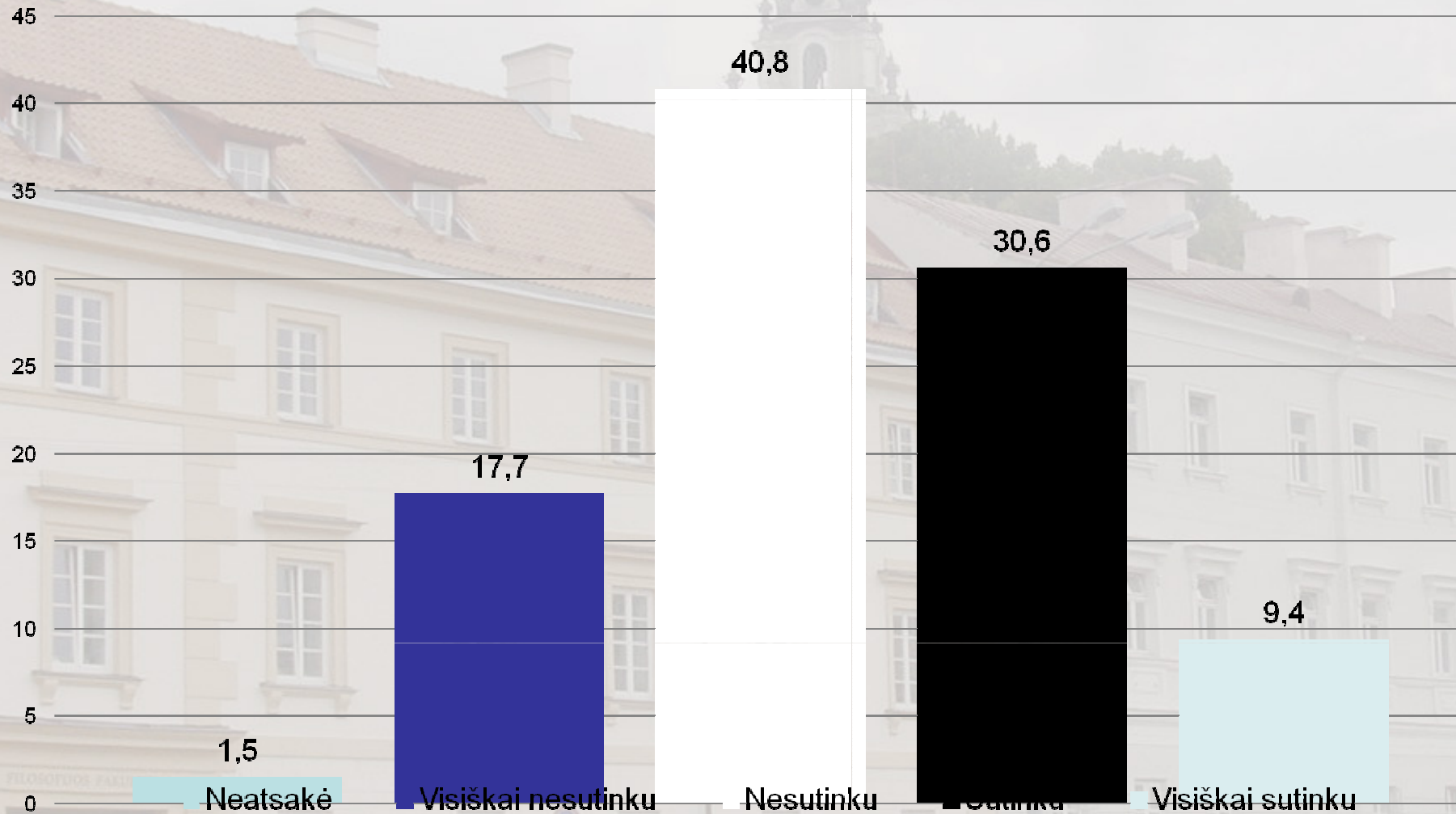
pasirinkimas tos aukštosios mokyklos, kurioje lengva studijuoti

pasirinkimas pagal aukštosios mokyklos prestižą visuomenėje

Studijuojančiųjų studijų pasirinkimo sąmoningumo suminis rodiklis koreliuoja su studijų lengvumu ($r=0,519$, $p=0,000$).

Studijų pasirinkimo sąmoningumo suminis rodiklis koreliuoja su aukštosios mokyklos prestižu ($r=0,359$ $p=0,018$).

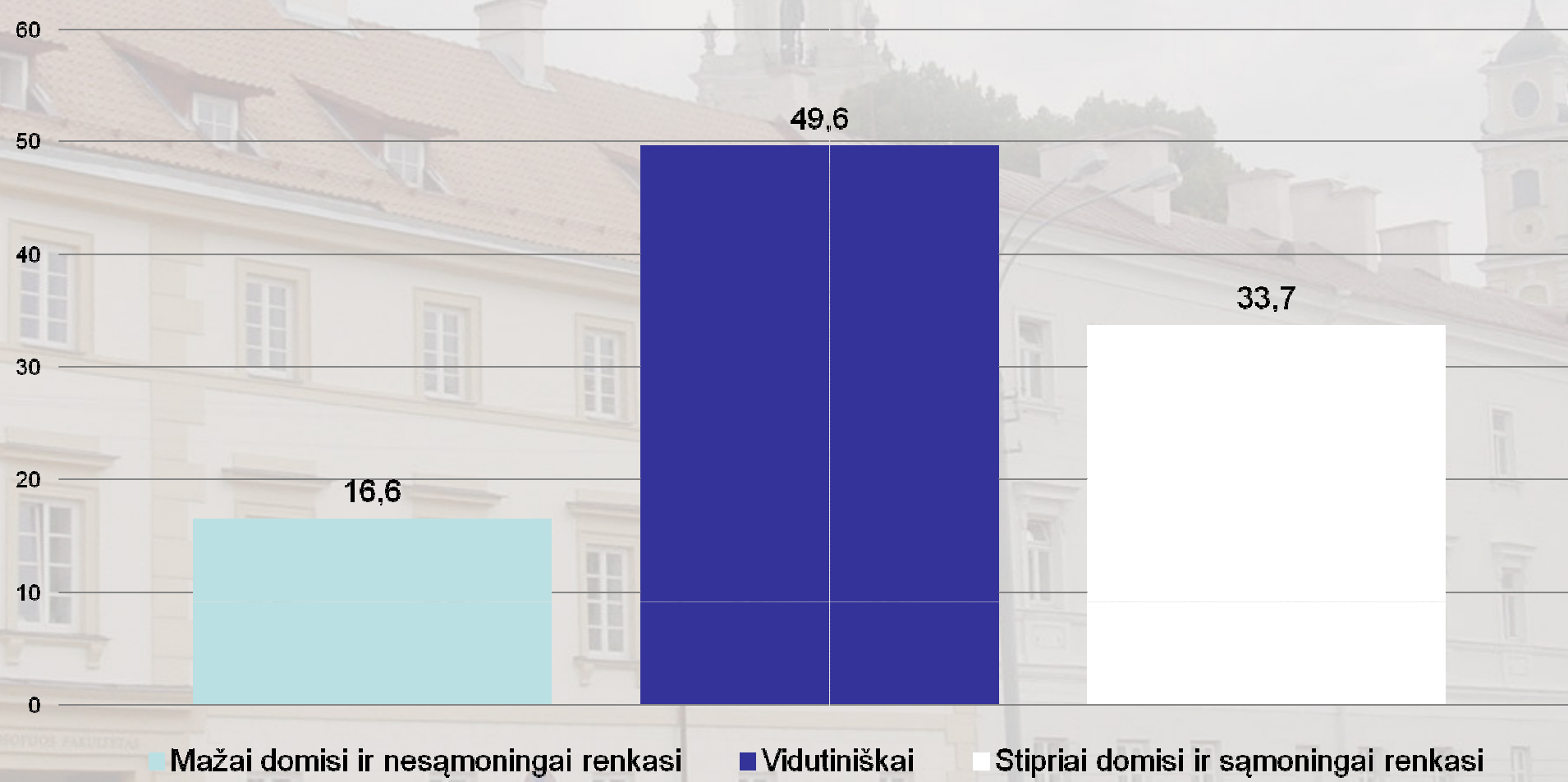
Tai reiškia, kad kuo labiau domėjosi būsimomis studijomis tuo labiau buvo linkę sutikti, kad aukštąją mokyklą rinkosi pagal studijų lengvumą ir aukštosios mokyklos prestižą.

Studijuojančiųjų studijų pasirinkimo sąmoningumo suminio rodiklio vidurkiai dirbančių ir nedirbančių studentų grupėse statistiškai reikšmingai nesiskyrė (Student t testas, $p=0,271$).

Tačiau studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklio vidurkiai statistiškai reikšmingai skyrėsi dirbančių pagal specialybę ir ne pagal specialybę studentų grupėse (Student t testas, $p=0,000$). Pagal studijuojamą specialybę/sritį dirbantys studentai rinkosi studijas sąmoningiau.

Dirbančiųjų studijų pasiskirstymas sąmoningumo suminio rodiklio pasiskirstymas 3 grupėse (N=7565)

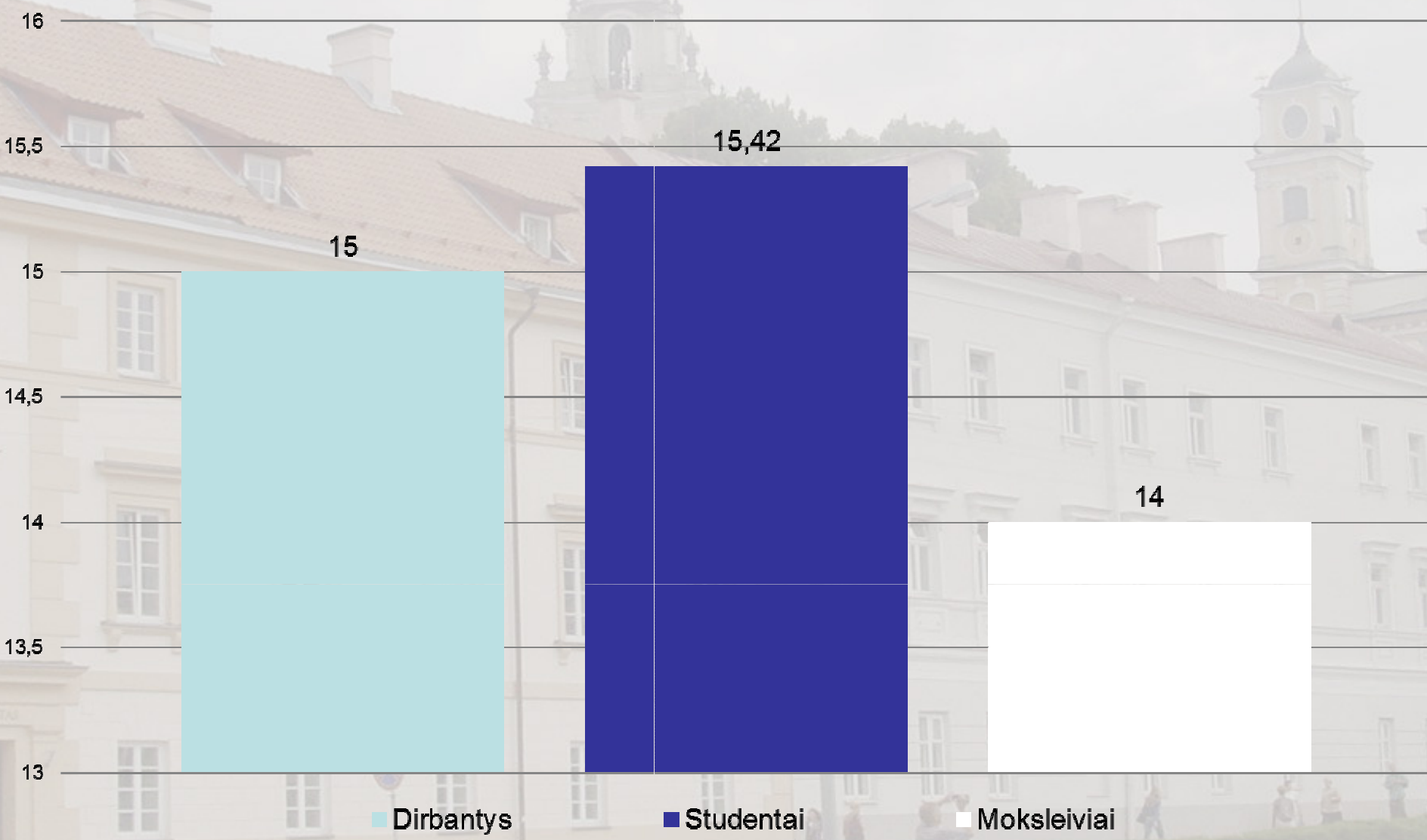

■ Mažai domisi ir nesąmoningai renkasi   ■ Vidutiniškai   ■ Stipriai domisi ir sąmoningai renkasi

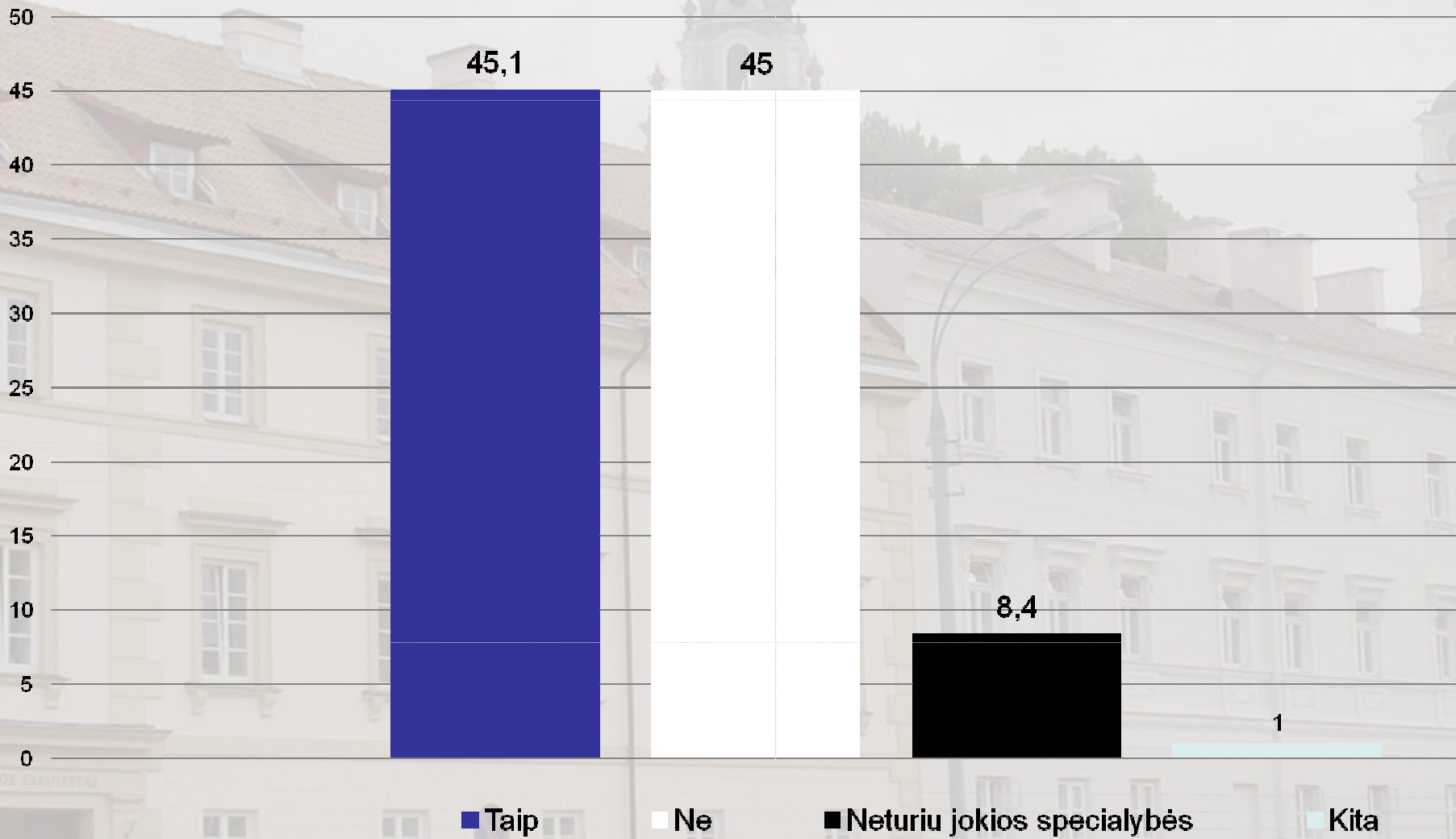

lyginamas mokymų, studentų ir dirbančiųjų grupėse,
skirtumai statistiškai reikšmingi
(kriterijus “one way anova”, $p=0,000$)

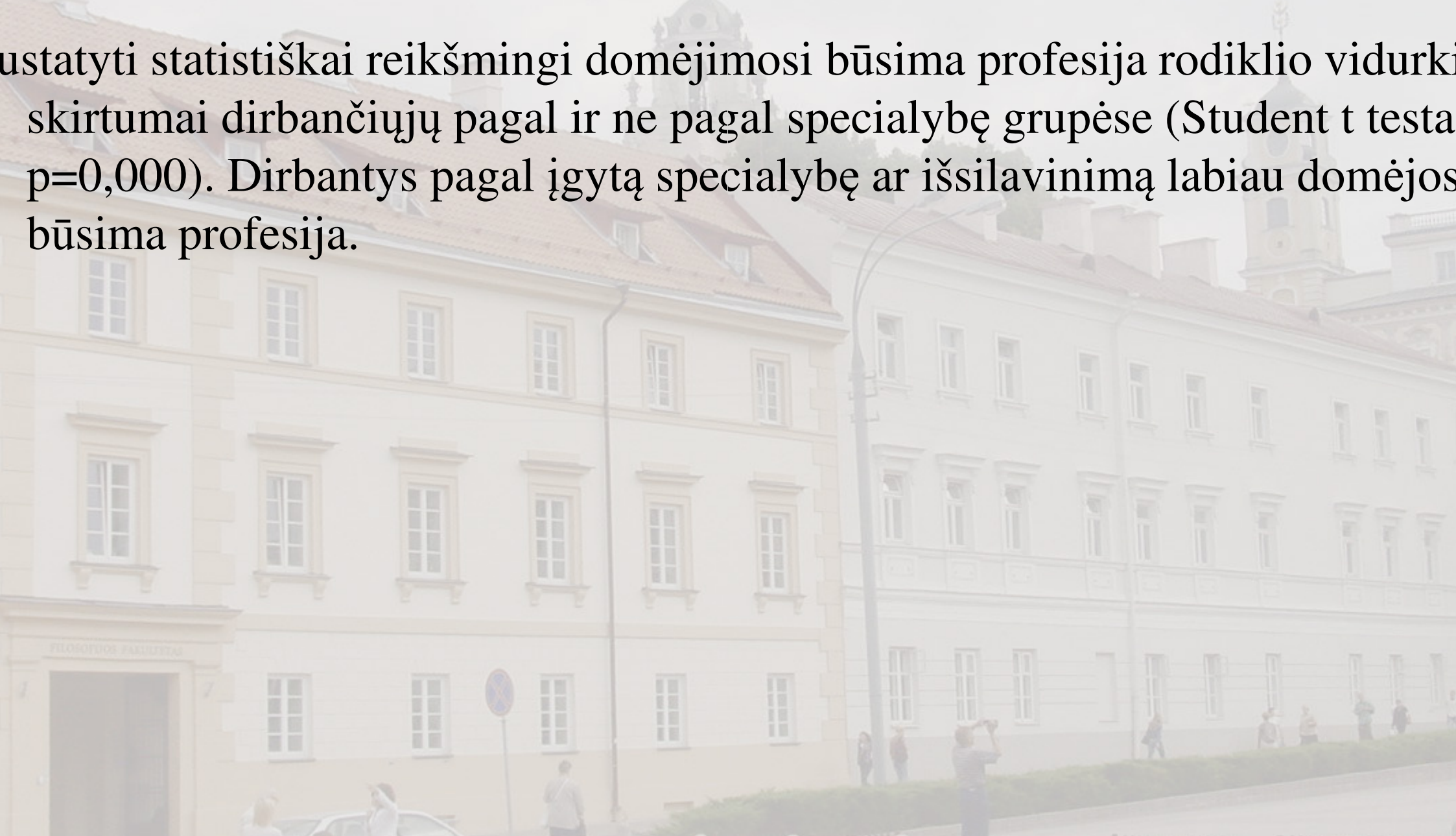

Dirbantys pagal studijotą specialybę (proc., N=7565)

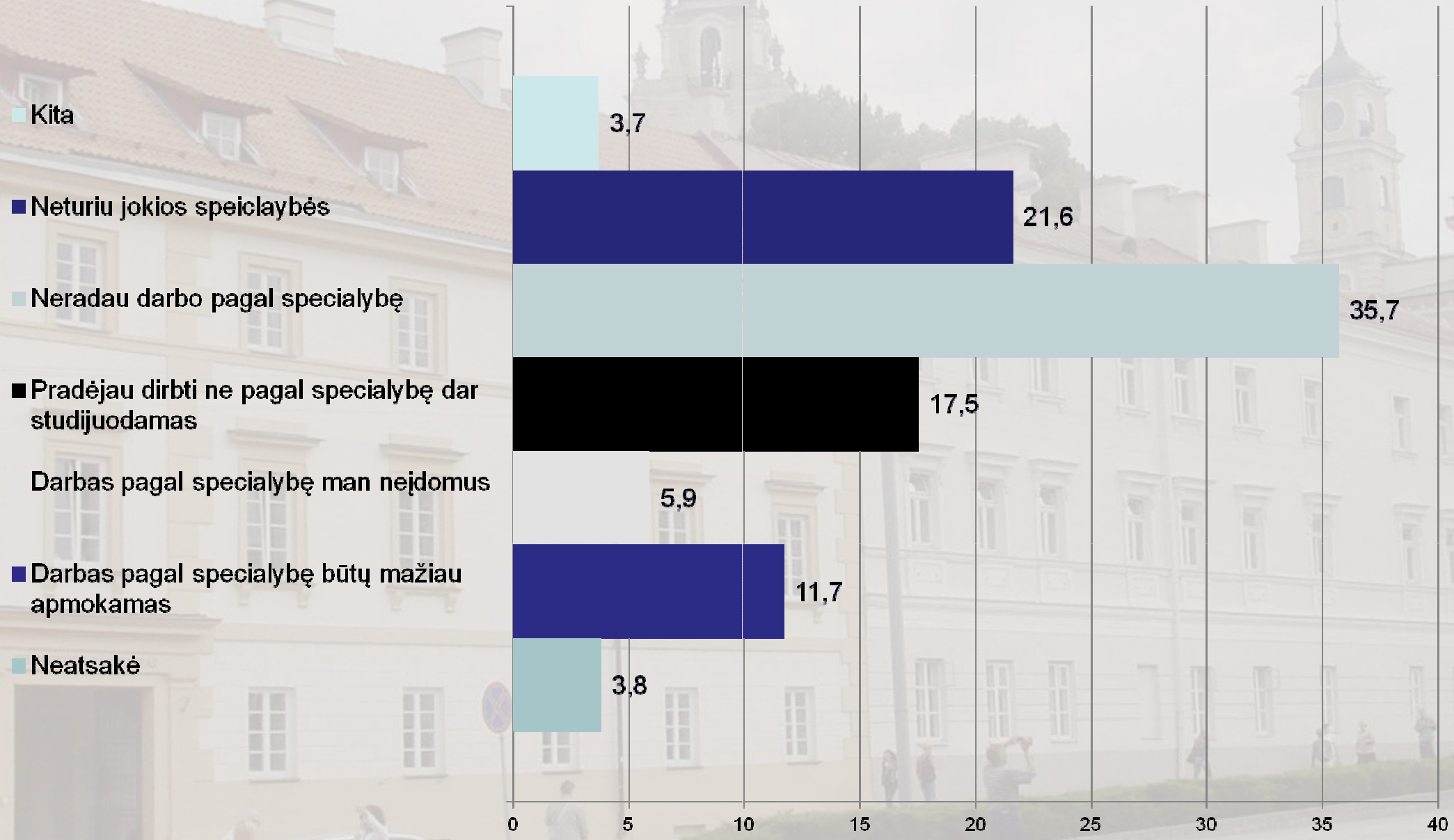
Ustatyti statistiškai reikšmingi domėjimosi būsima profesija rodiklio vidurkių skirtumai dirbančiųjų pagal ir ne pagal specialybę grupėse (Student t testas, $p=0,000$). Dirbantys pagal įgytą specialybę ar išsilavinimą labiau domėjosi būsima profesija.

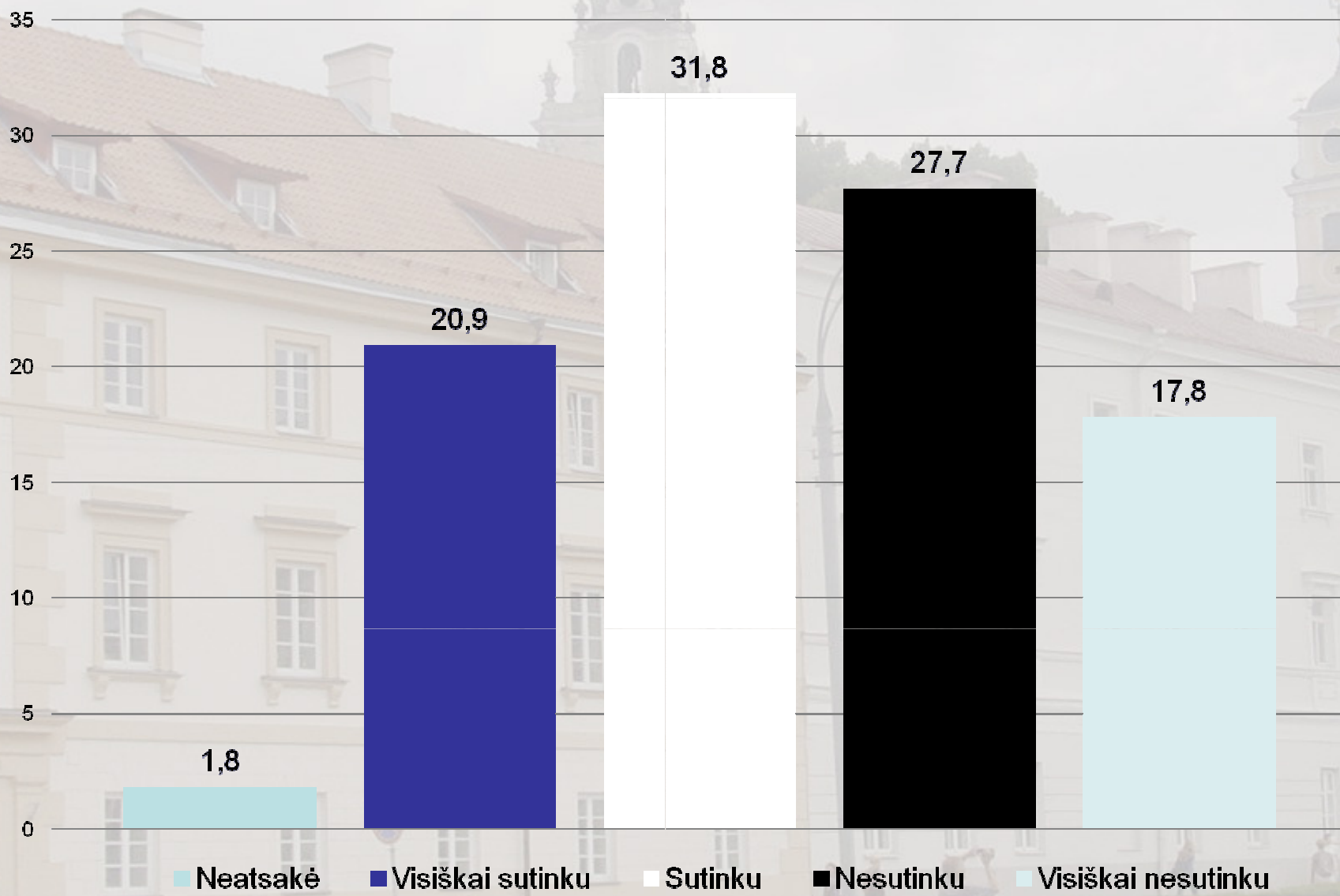

Darbo ne pagal specialybę priežastys (proc., N=3404)

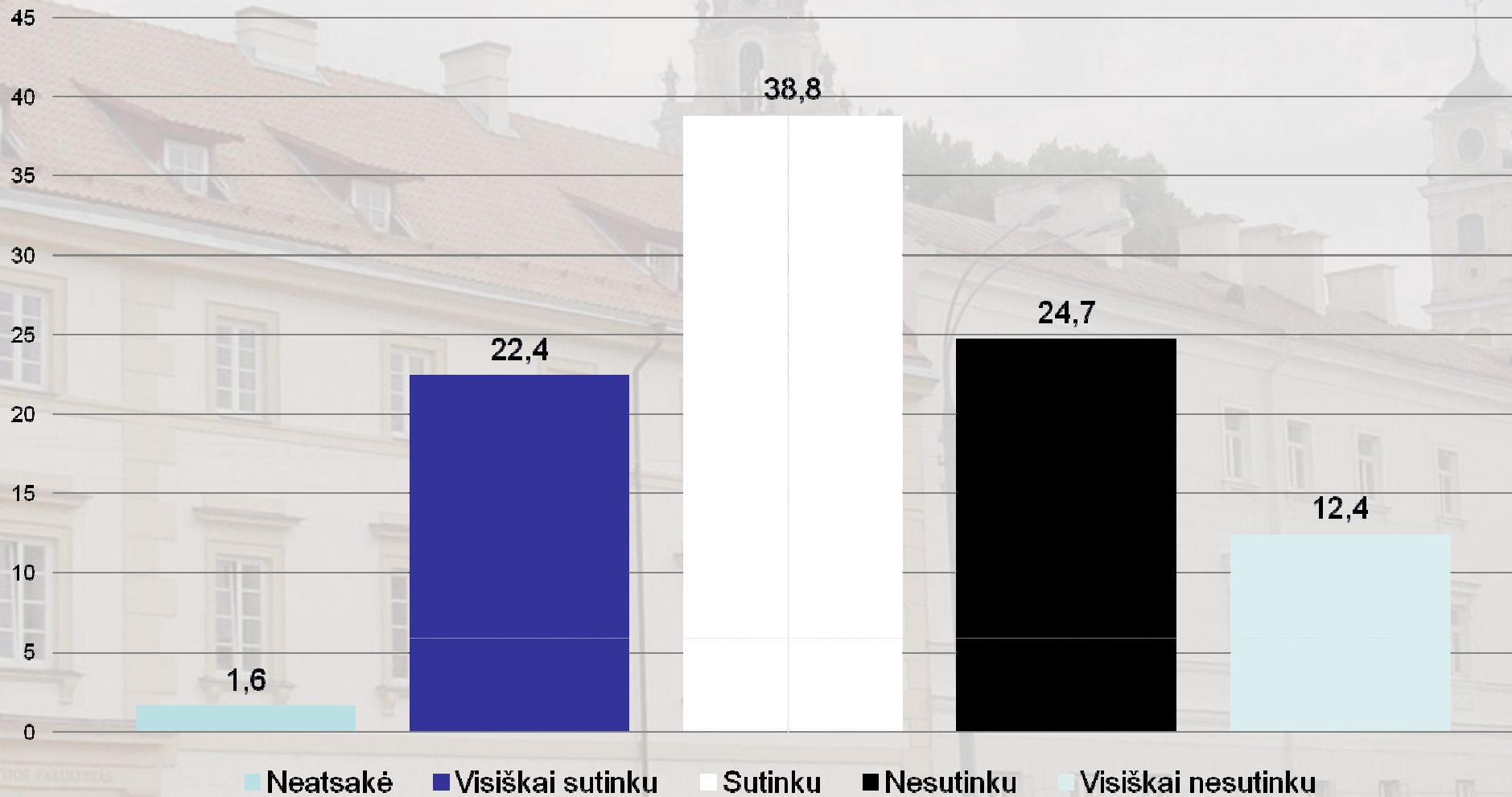

Dirbančiųjų buvo klausiama, ar išdarbinimai turėjo įtakos įgytas išsilavinimas (proc., N=7565)

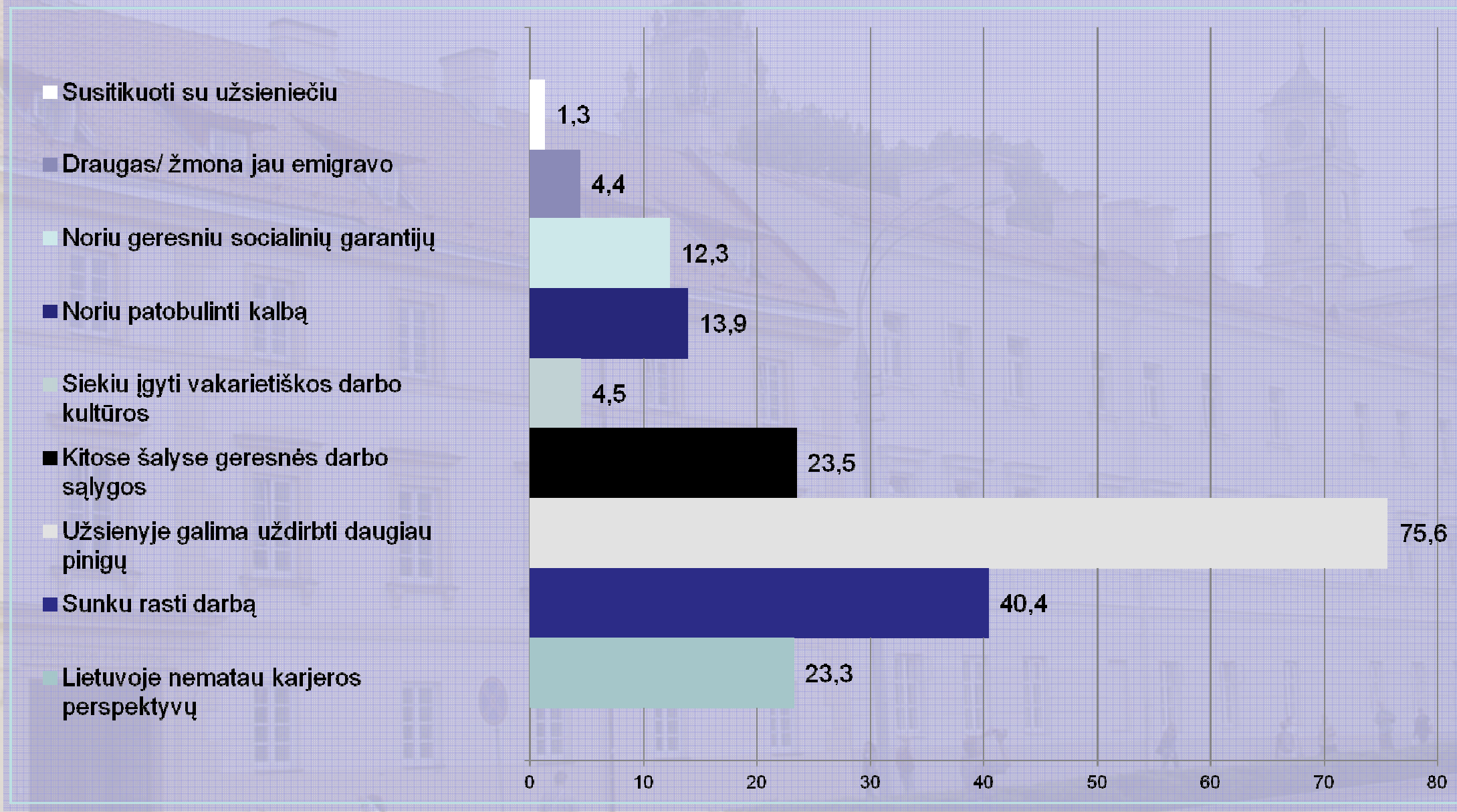
Dirbančiųjų buvo klausama, ar išsilaikėmsi terejo įtakos įgytas išsilavinimas (proc., N=7565)

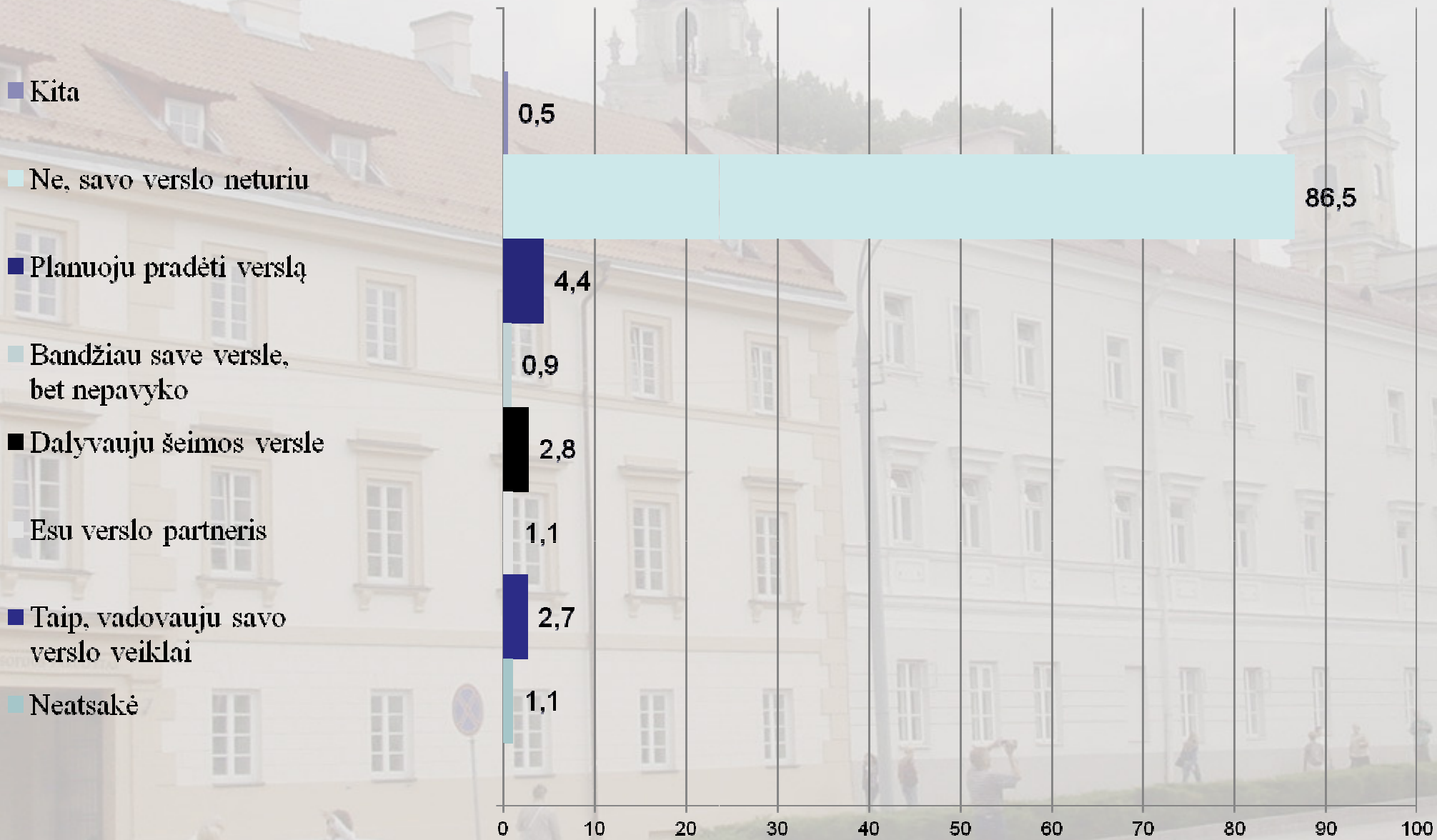

arbu pažsienį tiriųjų (97 proc. nuo anketųjų)
buvo prašoma nurodyti ne daugiau kaip tris šių
ketinimų priežastis (proc., N=2786)

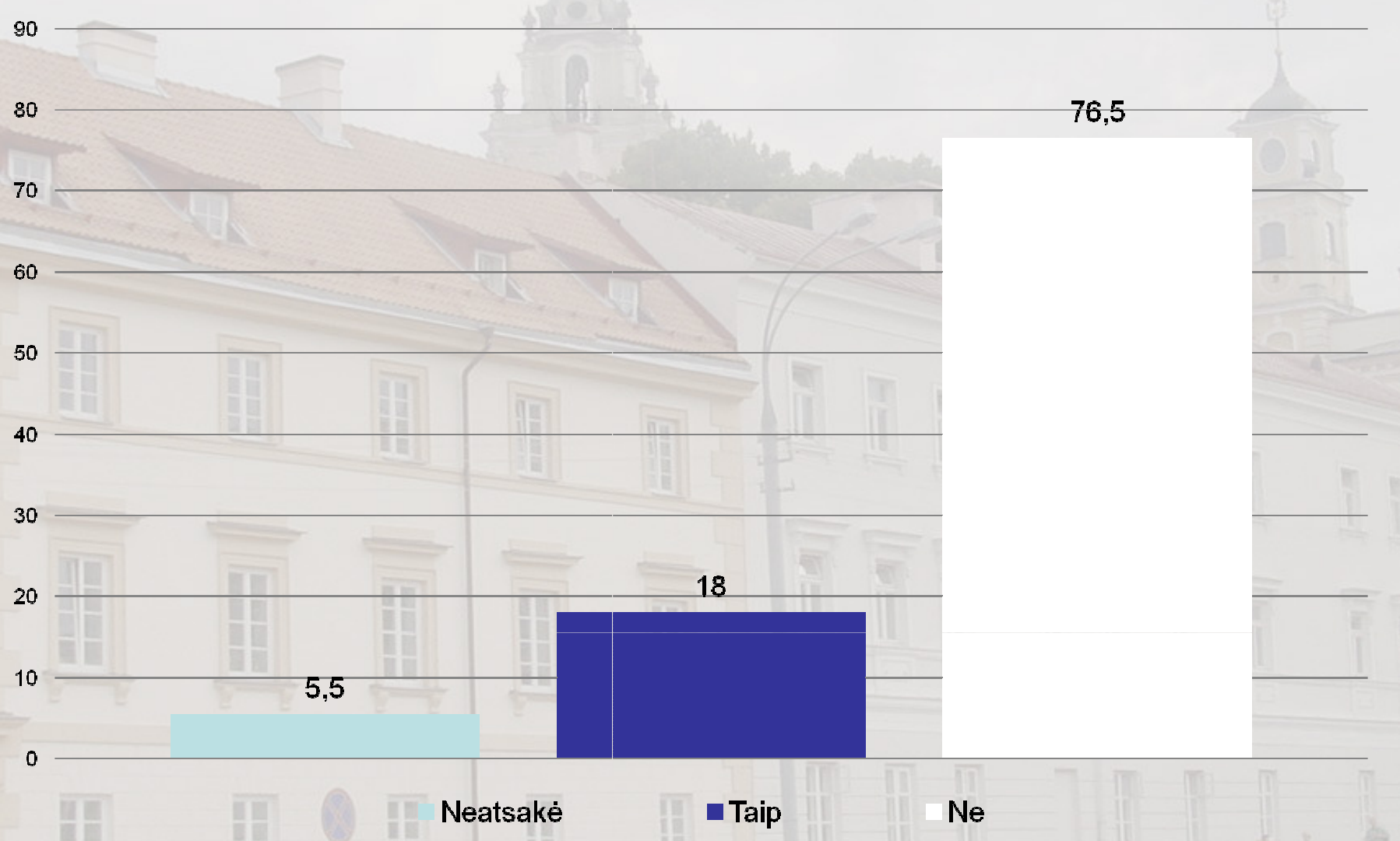
Jaunimo dalyvavimas versle arba ketinimai jame dalyvauti (proc., N=23704)

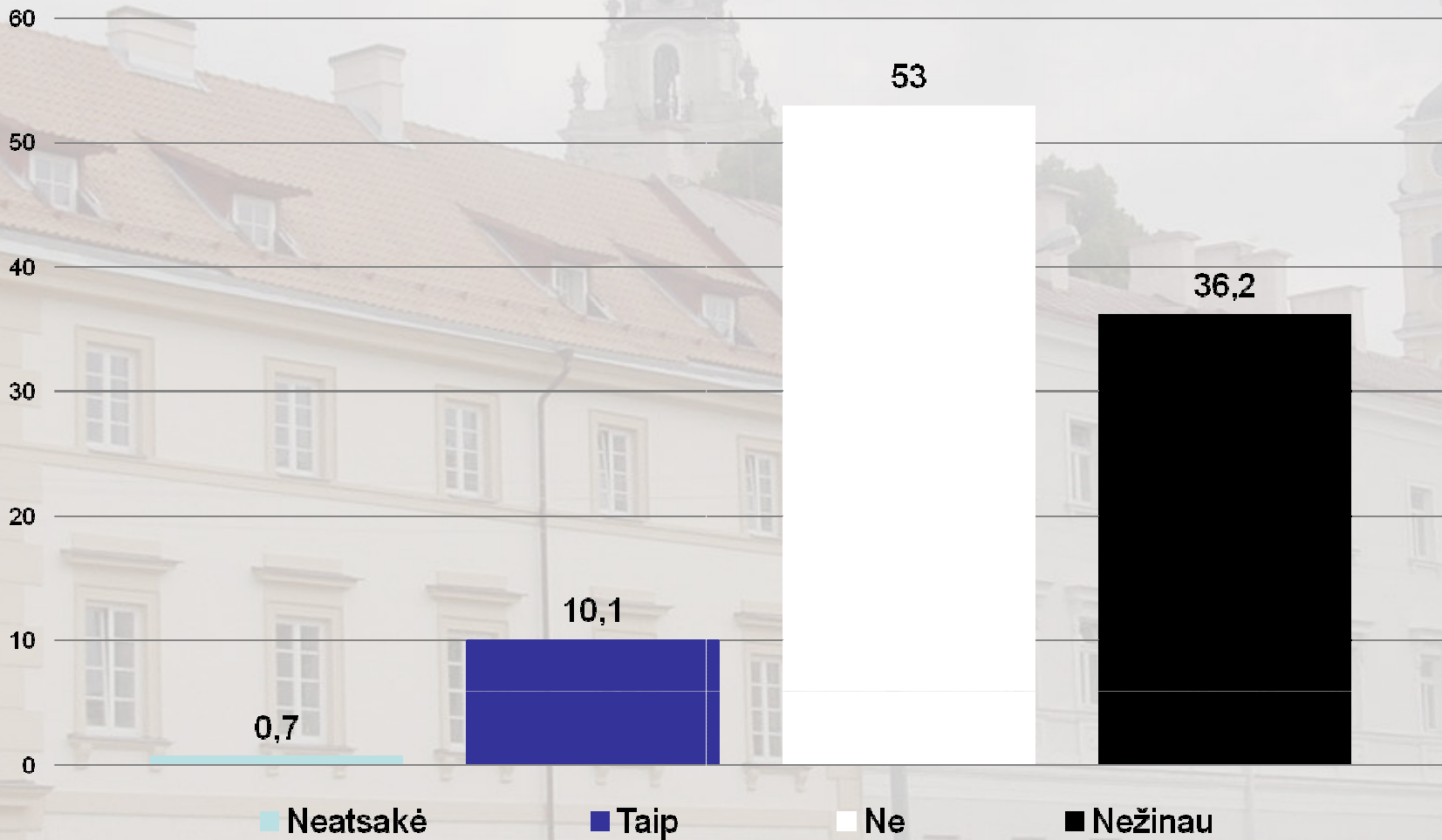
Susipazinimas su jaunimo vertybių skaitinio politika Lietuvoje (proc., N=23725)

sąlygos jauniems žmonėms pradėti ir plėtoti verslą (proc. N= 23717)

Neatsakė

Taip

Ne

Nežinau

Apibendrinimai ir pamąstymai

- Negalime vienareikšmiškai pasakyti, kad studijos aukštojoje mokykloje yra tikrai socializacijos programa. Vis tik domėjimosi būsima profesija, aukštosiomis mokyklomis ir studijų programomis rodiklis yra dažniau aukštas ir vidutinis nei žemas, pusė įgijusių išsilavinimą – specialybę dirba pagal įgytą specialybę.
- Tačiau 30 proc. studijuojančio jaunimo linkę sutikti, kad rinkosi tą aukštąją mokyklą ar studijų programą, kurioje lengva studijuoti. Tačiau tokie aukšti priėmimo į ekonomikos ir verslo studijas skaičiai, bet tokia maža dalis jaunų žmonių šiuo metu vienaip ar kitaip dalyvauja versle arba ketina verslą pradėti.

Apibendrinimai ir pamąstymai

- Kyla abejonių ar tikrai jauni žmonės domisi įsidarbinimo galimybėmis ir darbo rinkos poreikiais? Nes tik pusė įgijusių specialybę, dirba pagal specialybę, trečdalis teigia, kad išsilavinimas neturėjo įtakos įsidarbinimui, taip pat trečdalis nerado darbo pagal specialybę.
- Socializacijos programa, nes tik nedidelė dalis įstoja į pirmo pasirinkimo studijų programą, o kaip su kitais įstojusiais į 5, 6, 7 pasirinkimą. Kokia pastarųjų motyvacija studijuoti pagal n-tąjį pasirinkimą? Ar tikrai Lietuvai kasmet reikia virš 400 naujų psichologijos studentų?

Apibendrinimai ir pamąstymai

- O gal aukštasis išsilavinimas tapo preke, kurią aukštosios mokyklos stengiasi kuo brangiau, arba pigiau parduoti?
- Toks universitetinių studijų populiarumas atspindi tam tikras visuomenės vertybes: svarbu diplomą, nesvarbu koks. Ar ne laikas mūsų jaunuoliams sakyti, kad vertybė yra ne bet koks aukštasis-universitetinis išsilavinimas, o įgyta profesija? Juk gerų santechnikų turime labai mažai, o nevykusių vadybininkų – labai daug.